

คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลและอำนาจฟ้องของโจทก์

นิตินันท์ นูระเจริญรักษ์*

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3504/2550¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) และ มาตรา 5

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้อง ขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันชดเชยค่าเสียหายเป็นเงิน 224,336 บาท พร้อมดอกเบี้ย

จำเลยที่ 1 และที่ 2 ขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณา

จำเลยที่ 3 ให้การว่า มูลคดีนี้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลจังหวัดกำแพงเพชร และจำเลยทั้งสามมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ฟ้องโจทก์จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ยกฟ้อง แต่จำเลยที่ 3 ขาดนัดพิจารณา

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง แต่ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องใหม่ภายในอายุความ

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาแผนกคดีพาณิชย์และเศรษฐกิจวินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงตามสำนวนรับฟังเป็นยุติว่า โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ให้รับผิดชอบในมูลละเมิด ให้จำเลยที่ 2 ร่วมรับผิดชอบในฐานะนายจ้างของจำเลยที่ 1 และให้จำเลยที่ 3 ร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้รับประกันภัยรถบรรทุกคันเกิดเหตุไว้จากจำเลยที่ 2 สถานที่ที่มูลคดีเกิดรวมทั้งภูมิลำเนาของจำเลยที่ 1 และที่ 2 อยู่นอกเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ส่วนจำเลยที่ 3 โจทก์ระบุในคำฟ้องว่ามีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเลขที่ 181/1-5 ถนนสรวงศ์ แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น แต่การส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยที่ 3 ไม่อาจกระทำได้ เจ้าหน้าที่ศาลรายงานว่าไม่พบภูมิลำเนาของจำเลยที่ 3 ตามฟ้อง โจทก์จึงขอแก้ไขคำฟ้อง

*ผู้ช่วยอาจารย์และทนายความ, นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, เนติบัณฑิตไทย, ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความ, ประกาศนียบัตร ความรู้ทรัพย์สินทางปัญญาพื้นฐาน ภาคภาษาไทย สถาบันฝึกอบรมทรัพย์สินทางปัญญานานาชาติ องค์กรทรัพย์สินทางปัญญาโลก, วุฒิบัตร ทนายความผู้ทำคำรับรองลายมือชื่อและเอกสาร (รุ่นที่ 16) สำนักงานทะเบียนแบบการรับรองลายมือชื่อและเอกสาร สภานายความ.

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3504/2550 ถูกนำไปดัดแปลงออกเป็นข้อสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2557 วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วันอาทิตย์ที่ 19 ตุลาคม 2557.

เกี่ยวกับภูมิลำเนาของจำเลยที่ 3 เป็นบ้านเลขที่ 499/9-11 หมู่ที่ 3 อาคารเบญจจินดา ชั้น 4 ถึงชั้น 6 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจของศาลชั้นต้น จำเลยที่ 3 ให้การต่อสู้ว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล ศาลชั้นต้นสืบพยานเสร็จแล้วพิพากษายกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่าโจทก์ไม่มีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลชั้นต้น เนื่องจากขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง จำเลยที่ 3 มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาล มีปัญหาวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า การที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุที่คดีไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นชอบหรือไม่ โจทก์ฎีกาสรุปความได้ว่า จำเลยที่ 3 เคยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตบางรัก เมื่อโจทก์ขอแก้ไขคำฟ้องเป็นว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจตุจักร และจำเลยที่ 3 ให้การต่อสู้คดีเรื่องเขตอำนาจศาล ศาลชั้นต้นจะต้องตรวจพิจารณาคำฟ้องอีกครั้ง หากเห็นว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจ ก็ชอบที่จะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งรับฟ้องและมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพื่อให้โจทก์นำคดีไปฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ศาลชั้นต้นเพิกเฉย จึงต้องถือว่าศาลชั้นต้นรับคดีโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาแล้ว อีกทั้งโจทก์นำคดีมาฟ้องต่อศาลชั้นต้นโดยสุจริต การที่ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานจนเสร็จสิ้นแล้วหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยในคำพิพากษาจึงเป็นการไม่ชอบนั้น เห็นว่า โจทก์เสนอคำฟ้องโดยระบุว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ย่อมเป็นเหตุให้ศาลชั้นต้นเข้าใจว่าโจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องคดีนี้ต่อศาลชั้นต้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) ประกอบมาตรา 5 แม้ต่อมาโจทก์จะขอแก้ไขคำฟ้องเกี่ยวกับภูมิลำเนาของจำเลยที่ 3 โดยภูมิลำเนาที่ขอแก้ไขใหม่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าขณะโจทก์เสนอคำฟ้องนั้นจำเลยที่ 3 มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น จำเลยที่ 3 อาจเปลี่ยนภูมิลำเนาภายหลังที่โจทก์เสนอคำฟ้องแล้วก็เป็นได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นคดีก็ยังคงอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ เมื่อโจทก์มิได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ปรากฏแน่ชัด จะอ้างว่าเป็นความบกพร่องของศาลชั้นต้นที่ไม่สั่งเพิกถอนคำสั่งรับฟ้องและไม่สั่งจำหน่ายคดีหาได้ไม่ นอกจากนี้เมื่อจำเลยที่ 3 ยื่นคำให้การก็ได้อยกเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นต่อสู้ไว้ด้วย คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาลที่ศาลชั้นต้นจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสียได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาลชั้นต้นโดยสุจริตหรือไม่ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) และมาตรา 5 มิได้บัญญัติเปิดช่องให้ศาลที่รับคำฟ้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสนอคำฟ้อง หากเป็นกรณีที่โจทก์เสนอคำฟ้องผิดเขตอำนาจศาล การที่ศาลชั้นต้นหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้องจึงหาเป็นการไม่ชอบดังที่โจทก์ฎีกาไม่”

พิพากษายืน

(มนตรี ยอดปัญญา - สมศักดิ์ เนตรมัย - อิศเรศ ชัยรัตน์)²

²ศาลฎีกา, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา [Online], available URL: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>, 2557 (พฤศจิกายน , 15).

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. เขตอำนาจศาล

ในการฟ้องคดีแพ่งโดยทั่วไป โจทก์ต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1)³ และคดีนี้จำเลยทั้งสามมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี จำเลยทั้งสามจึงเป็นคู่ความร่วมกันได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59⁴ เมื่อจำเลยทั้งสามเป็นคู่ความร่วมกันโจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยทั้งสามต่อศาลที่มูลคดีเกิด คือ ศาลจังหวัดกำแพงเพชร หรือต่อศาลที่จำเลยที่ 1 และที่ 2 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล คือ ศาลจังหวัดกำแพงเพชร หรือต่อศาลที่จำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5⁵ คดีนี้โจทก์จึงเลือกฟ้องจำเลยทั้งสามต่อศาลที่จำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยโจทก์ระบุในคำฟ้องว่า จำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น

นอกจากนี้ในกรณีที่จำเลยให้การต่อสู้เรื่องเขตอำนาจศาล คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาล ศาลจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบว่าคดีที่โจทก์ฟ้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นหรือไม่ หากข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์ได้ สำหรับคดีนี้ จำเลยที่ 3 ให้การต่อสู้คดีเรื่องเขตอำนาจศาล คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาลที่ศาลชั้นต้นจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสียได้

³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่.

⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ โดยเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม ถ้าหากปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี แต่ห้ามมิให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นแทนซึ่งกันและกัน เว้นแต่มูลแห่งความคดีเป็นการชำระหนี้ซึ่งแบ่งแยกจากกันมิได้ หรือได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ดังนั้นโดยชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นแทนซึ่งกันและกันเพียงเท่าที่จะกล่าวต่อไป

นี้

(1) บรรดากระบวนการพิจารณาซึ่งได้ทำโดย หรือทำต่อคู่ความร่วมคนหนึ่งนั้นให้ถือว่าได้ทำโดย หรือทำต่อ คู่ความร่วมคนอื่น ๆ ด้วย เว้นแต่กระบวนการพิจารณาที่คู่ความร่วมคนหนึ่งกระทำไปเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความร่วมคนอื่น ๆ

(2) การเลื่อนคดีหรือการงดพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับคู่ความร่วมคนหนึ่งนั้น ให้ใช้ถึงคู่ความร่วมคนอื่น ๆ ด้วย.

⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5 คำฟ้องหรือคำร้องขอซึ่งอาจเสนอต่อศาลได้สองศาลหรือกว่านั้นไม่ว่าจะเป็นเพราะภูมิลำเนาของบุคคลก็ดี เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินก็ดี เพราะสถานที่ที่เกิดมูลคดีก็ดี หรือเพราะมีข้อหาหลายข้อก็ดี ถ้ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกัน โจทก์หรือผู้ร้องจะเสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลใดศาลหนึ่ง เช่นว่านั่นก็ได้.

2. จำเลยเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาไปอยู่นอกเขตศาล

กรณีที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลแล้วต่อมาจำเลยเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาไปอยู่นอกเขตศาลภายหลังที่โจทก์ยื่นฟ้องแล้ว การเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาเช่นว่านี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะพิจารณาชี้ขาดคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (2)⁶ แต่ถ้าก่อนฟ้องคดีจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้นอยู่แล้ว ศาลนั้นก็ไม่สามารถรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาได้ เพราะคดีของโจทก์ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล หากศาลรับคำฟ้องของโจทก์ เช่นว่านั้นไว้พิจารณาแล้ว ต่อมาพบว่าจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น ศาลต้องสั่งเพิกถอนคำสั่งรับคำฟ้องและมีคำสั่งใหม่เป็นไม่รับคำฟ้องโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคหนึ่ง⁷

กล่าวโดยสรุป การยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลซึ่งจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตนั้นให้พิจารณาขณะยื่นฟ้องว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลที่จะรับฟ้องหรือไม่เท่านั้น แม้ภายหลังจะปรากฏว่าจำเลยได้เปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาไปแล้วศาลก็ยังคงมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ถ้าขณะที่โจทก์ยื่นคำฟ้องจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลที่รับฟ้อง ศาลก็จะรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาไม่ได้

สำหรับคดีนี้ โจทก์ถือว่า “จำเลยที่ 3 เคยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตบางรัก เมื่อโจทก์ขอแก้ไขคำฟ้องเป็นว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำนาจของศาลชั้นต้น...หากศาลเห็นว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจ ก็ชอบที่จะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งรับฟ้องและมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพื่อให้โจทก์นำคดีไปฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ศาลชั้นต้นเพิกเฉย จึงต้องถือว่าศาลชั้นต้นรับคดีโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาแล้ว”

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...แม้ต่อมาโจทก์จะขอแก้ไขคำฟ้องเกี่ยวกับภูมิลำเนาของจำเลยที่ 3 โดยภูมิลำเนาที่ขอแก้ไขใหม่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าขณะโจทก์เสนอคำฟ้องนั้นจำเลยที่ 3 มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น จำเลยที่ 3 อาจเปลี่ยนภูมิลำเนาภายหลังที่โจทก์เสนอคำฟ้องแล้วก็เป็นได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นคดีก็ยังคงอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ เมื่อโจทก์มิได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ปรากฏแน่ชัด จะอ้างว่าเป็นความบกพร่องของศาลชั้นต้นที่ไม่สั่งเพิกถอนคำสั่งรับฟ้องและไม่สั่งจำหน่ายคดีหาได้ไม่...” แต่อย่างไรก็ตามศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์เพราะข้อเท็จจริงในคดีนี้รับฟังไม่ได้ว่า

⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา มาตรา 173 วรรคสอง นับแต่เวลาที่ได้ยื่นคำฟ้องแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา และผลแห่งการนี้

...

(2) ถ้ามีเหตุเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพฤติการณ์อันเกี่ยวกับการยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาของจำเลย การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้หาตัดอำนาจศาลที่รับฟ้องคดีไว้ในอันที่จะพิจารณาและชี้ขาดคดีนั้นไม่.

⁷สมชัย ที่นาอุดมกร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินติ้ง, 2551), หน้า 42-43.

จำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ไม่ใช่กรณีที่จำเลยที่ 3 เปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาไปอยู่นอกเขตศาลชั้นต้นภายหลังที่โจทก์เสนอคำฟ้องแล้ว

จากคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ทำให้เห็นว่าแม้โจทก์จะขอแก้ไขคำฟ้องเกี่ยวกับภูมิลำเนาของจำเลยที่ 3 เป็นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นก็ไม่สั่งเพิกถอนคำฟ้องและไม่สั่งจำหน่ายคดีเพราะโจทก์ไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ปรากฏแน่ชัดว่าจำเลยที่ 3 มีได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นในขณะที่โจทก์ยื่นคำฟ้อง ทำให้ศาลชั้นต้นเข้าใจว่าจำเลยที่ 3 อาจเปลี่ยนภูมิลำเนาภายหลังที่โจทก์เสนอคำฟ้องแล้ว ศาลชั้นต้นจึงพิจารณาคดีต่อไป

3. โจทก์ฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยสุจริต

ในการฟ้องคดีแพ่งโดยทั่วไป โจทก์ต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) ในกรณีที่โจทก์ฟ้องคดีต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หากศาลเห็นว่าจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ศาลขอที่จะพิพากษายกฟ้องได้ตั้งแต่ในชั้นตรวจคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 วรรคสาม⁸ ศาลจะรับคำฟ้องไว้พิจารณาไม่ได้แม้ศาลจะมีความว่าการที่โจทก์ยื่นฟ้องผิดศาลนั้น โจทก์กระทำโดยสุจริต

สำหรับคดีนี้ โจทก์ฎีกาว่า “...โจทก์นำคดีมาฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยสุจริต...”

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 3 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสียได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาลชั้นต้นโดยสุจริตหรือไม่ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) และมาตรา 5 มีบัญญัติเปิดช่องให้ศาลที่รับคำฟ้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสนอคำฟ้อง...”

จากคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ทำให้เห็นว่าโจทก์จะอ้างความสุจริตเพื่อให้ศาลรับคำฟ้องไม่ได้ และศาลศาลมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาลโดยสุจริตหรือไม่

4. การพิพากษายกฟ้องในกรณีที่โจทก์เสนอคำฟ้องผิดเขตอำนาจศาล

หากเป็นกรณีที่โจทก์เสนอคำฟ้องผิดเขตอำนาจศาล ศาลมีอำนาจหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ แม้ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานจนเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม เพราะปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ

⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา มาตรา 18 วรรคสาม ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้นำมาขึ้นดั่งกล่าวข้างต้น มิได้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่บังคับไว้ นอกจากที่กล่าวมาในวรรคก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าสิทธิของคู่ความหรือบุคคลซึ่งยื่นคำคู่ความนั้นได้ถูกจำกัดห้ามโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องเขตอำนาจศาล ก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับหรือคืนคำคู่ความนั้นไปเพื่อยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ.

ประชาชน⁹ เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5)¹⁰ แต่ในกรณีที่จำเลยให้การต่อสู้เรื่องเขตอำนาจศาล คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาล ศาลจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอว่าคดีที่โจทก์ฟ้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นหรือไม่ หากข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์ได้

สำหรับคดีนี้ จำเลยที่ 3 ให้การต่อสู้คดีเรื่องเขตอำนาจศาล คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาลซึ่งศาลชั้นต้นจะต้องวินิจฉัยว่าคดีที่โจทก์ฟ้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นหรือไม่ และคดีนี้โจทก์ถือว่า “...การที่ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานจนเสร็จสิ้นแล้วหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยในคำพิพากษาจึงเป็นการไม่ชอบนั้น”

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...หากเป็นกรณีที่โจทก์เสนอคำฟ้องผิดเขตอำนาจศาล การที่ศาลชั้นต้นหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้องจึงหาเป็นการไม่ชอบดังที่โจทก์กล่าวไม่”

จากคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ทำให้เห็นว่า กรณีที่โจทก์เสนอคำฟ้องผิดเขตอำนาจศาลศาลสามารถยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้อง แม้ศาลจะทำการสืบพยานจนเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม

สรุป ในกรณีที่โจทก์ฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล และมีบุคคลหลายคนเป็นจำเลยร่วมกัน โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งหมดต่อศาลใดศาลหนึ่งซึ่งที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59, มาตรา 4 (1), มาตรา 5 เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยทั้งหมดต่อศาลใดศาลหนึ่งแล้วต่อมาปรากฏว่าจำเลยเปลี่ยนภูมิลำเนาไปอยู่นอกเขตศาล การเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาเช่นว่านี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะพิจารณาชี้ขาดคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (2) แต่ถ้าก่อนฟ้องคดีจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ศาลนั้นก็ไม่สามารถรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาได้ หากศาลรับคำฟ้องของโจทก์เช่นนั้นไว้พิจารณาแล้วต่อมาพบว่าจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น ศาลต้องสั่งเพิกถอนคำสั่งรับคำฟ้องและมีคำสั่งใหม่

⁹อุดม เฟื่องฟู, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), หน้า 67.

¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา มาตรา 142 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่

...

(5) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้

...

เป็นไม่รับคำฟ้องโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคหนึ่งโดยไม่ต้อง
คำนึงว่าโจทก์นำคดีมาฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยสุจริตหรือไม่

นอกจากนี้ศาลมีอำนาจหยิบยกปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้อง
โจทก์ได้ แม้ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานจนเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม แต่ถ้าจำเลยให้การต่อสู้เรื่องเขตอำนาจ
ศาล คดีจึงมีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาล ศาลจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความ
นำเสนอว่าคดีที่โจทก์ฟ้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นหรือไม่ หากรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ใน
เขตอำนาจของศาลขณะโจทก์เสนอคำฟ้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องของโจทก์ได้